

HALİT ÇELENK

YENİ BASKI YASALARI: ÖNLEMLER PAKETİ

Yeni Ülke Dergisi, Ocak Şubat Mart 1980, sayı 10, s. 6-15

İnternet Edisyonu: Ocak 2014

"Önlemler Paketi" adı altında Meclise getirilen yasa değişikliği tasarıları üzerindeki tartışmalar basında, Meclis içinde ve dışında sürmektedir. Adalet Partisi, önceki hükümet döneminde CHP ağırlıklı iktidar tarafından hazırlanan Önlemler Paketi'ne sahip çıkmış ve Polis Görev ve Yetki yasası, Devlet Memurları yasası, Dernekler yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri yasasından oluşan bu pakete, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Olağanüstü hal, ve Sıkıyönetim yasası gibi yeni yasa ve yasa değişikliği tasarılarını da ekleyerek bu paketi daha da genişletmiştir. MSP, önlemler paketinde yeralan tasarıların "demokratik hakları ve kamu hürriyetlerini kısıtlayıcı kanunlar" olduğunu, "anarşiyi bahane gösterip tahakküme ve faşizme kalkışmak ve bunda ısrar etmenin art niyetten başka bir şey olmadığını, derneklerle ilgili madde üzerinde her türlü engellemeyi yapacaklarını, gerekirse Anayasa mahkemesine gideceklerini, bu yasaların CHP için bir imtihan olacağını, bu partinin yasalar görüşülürken, dış güçlerin tesiriyle saptığı yanlış yoldan kendini kurtaramazsa, bu faşist değişikliklerin karşısına çıkmazsa bunun hiçbir zaman silemeyeceği bir leke olacağını" ileri sürmüş ve tasarılarıdaki yetkilerin belli bir süre ile hükümete verilip verilemeyeceğini açıklamıştır.

Biz daha önce Meclise getirilen Önlemler paketinde yer alan yasa değişikliği tasarılarını, hukuk açısından ve Anayasa mahkemesi kararları ile de karşılaştırarak bu konudaki düşünce ve eleştirilerimizi açıklamaya çalıştık. Ancak son gelişmelere göre, özellikle Adalet Partisi ve CHP' nin tutumu ile ilgili kimi noktalara değinmek ve daha sonra da DGM'ler üzerinde durmak istiyoruz.

AP'NİN TUTUMU

Adalet Partisinin yasa değişiklikleri paketine hangi gözle baktığı, bu partinin grup başkan vekilinin 29.12.979 günlü Cumhuriyet gazetesinde yer alan sözleriyle bir kez daha ortaya çıkmıştır. Grup başkan vekili bu konuda: "... Mesela diyorlar ki, ev arama keyfiyeti mülki amirin emriyle olacak. Hâkimin emri ile ya da mülki amirin emriyle olmuş bundan ne çıkar?... Hâkimlerin tamamını ya da yarısını hükümet tayin etmiş veya Yüksek Hâkimler Kurulu tayin etmiş olsa bundan ne çıkar? Bu da teferruattır." demektedir.

Bu sözler iktidar partisinin hukuk ye anayasa anlayışını sergilemektedir. Böylece bu parti Anayasanın, Mahkemelerin bağımsızlığı, "Tabii hâkim", "Hâkim teminatı ve "Olağanüstü mahkemeler kurulamaz "ilkelerini bir kenara itmekte, anayasaya açıkça cephe almakta ve Büyük Millet Meclisinde onaylanarak yasallaşmış bulunan İnsan Hakları Evrensel Bildirisini ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini hiçe saymaktadır. Siyasal iktidar bu tutumu ile Anayasanın "demokratik cumhuriyet" devlet şeklini de bir kenara iterek Anayasayı çiğnediğini ortaya koymuştur. "Cumhuriyet devlet şekli" Anayasaya göre bir "bütün"dür, bir "ilkeler demetini anlatır. Mahkemelerin bağımsızlığı, hâkim teminatı, tabii hâkim, olağanüstü mahkeme yasağı gibi ilkeler bu devlet şeklinin "onsuz olmaz" öğeleri ve koşullarıdır. Bağımsız yargı olmayan yerde demokratik bir cumhuriyetin varlığından söz edilemez. Öte yandan AP tarafından takınılan bu tutum, Anayasanın Hukuk Devleti ilkesiyle de bağdaşamaz. Gerçekten, Anayasa mahkemesi kararlarında da açıklandığı gibi "hukuk devleti demek, insan haklarına saygı gösteren ve bu hakları koruyucu, adil bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmeye kendisini yükümlü sayan, bütün davranışlarında hukuk ve anayasaya uyan, bütün işlem ve eylemleri yargı denetimine tabi bulunan bir devlet demektir. İnsan hak ve hürriyetlerinin ve toplumun huzur ve refahının güvenlik altına alınması ise ancak ve ancak hukuki durumlarda kararlılık sağlamakla olabilir." (R. G. 27.12.967) Anayasa mahkemesi başka bir kararında da: "Devletimiz, Anayasanın ikinci maddesinde ifade edildiği gibi bir hukuk devletidir, Anayasasının açık hükümlerinden önce hukukun, bilinen ve bütün uygar ülkelerde kabul edilen prensiplerine uygun olması şarttır" demektedir. (28.4.965 gün ve 963/166-964/76) Yargı organı, Yürütme'nin ve günümüzde bir siyasal parti iktidarının güdümüne girdiği takdirde artık ortada bir hukuk devleti değil bir polis devleti var demektir.

Adalet Partisi içinde görev yapan hukukçuların da, Anayasa hukukunun bu ilkelerini bildiklerinde kuşku yoktur. Ama anlaşılın odur ki iktidar partisi, dayandığı tekelci burjuvazinin sınıfsal çıkarlarını, hukuk devletinin ve giderek demokratik rejimin üstünde tutmakta, bu uğurda anayasal düzeni ve demokratik rejimi gerçekleştirme çabalarını ortadan kaldırmakta sakınca görmemektedir.

TERÖRÜN KAYNAĞI

Bireysel terörün, demokratik kitle örgütlerinden kaynaklandığı, yasa değişiklikleri ve demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanması yoluyla terörün önlenebileceği savı, bir aldatmacadan ve hedef şaşırtmadan başka bir şey değildir.

"Anarşiyi önleme" gerekçesiyle, terörle, silahlı eylemlerle ilgisi olmayan dernekleri işleme hale getirerek, memur derneklerini ortadan kaldırarak, derneklerin yurt sorunları üzerinde düşünce açıklamalarını engelleyerek, kitle örgütlerini kulüpler haline getirerek, bir demeğe bağlı üyelere ikisinin —yerine ve türüne bakılmaksızın— suç işlemesi halinde (bu suçlar trafik suçu ya da adi yaralama ve hakaret de olabilir) bu derneği "suç işlenen odak" sayıp kapatma yetkisini getirerek, toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarını kullanılamaz bir oranda sınırlayarak, mahkeme kararı olmadan mülkiye amirinin emriyle polisin konutlara, işyerlerine girmesine, arama yapmasına, kişilerin her yerde üstlerini ve özel kâğıtlarını aramasına olanak sağlayarak, gözaltı süresini —işkenceye olanak verecek oranda— 30 güne çıkararak, DGM'ler adı altında siyasal iktidara bağımlı özel mahkemeler kurarak vb. bireysel terörün önlenemeyeceğini yalnız hukukçular, ceza hukuku uzmanları değil, sağduyu sahibi herkes bilmektedir. Ülkenin tüm güvenlik ve kolluk kuvvetlerini emrinde bulunduran, 1402 sayılı Sıkıyönetim yasının olağanüstü yetkiler tanıdığı sıkıyönetim ile sıkıyönetim askeri mahkemelerinin önleyemediği terörü, birkaç yasada yapılacak değişikliklerle önleme savının geçersizliği ortadadır. Hazırlık soruşturmalarının, sorgulamaların, delil toplama işlemlerinin kolluk kuvvetleri tarafından "yansız" ve "tarafsız" olarak yerine getirilmesi, özellikle "adli zabıta"nın kurulması ve Milli İstihbarat Örgütünün, görevini kuruluş yasının amacına uygun olarak yapması ve bu yöntemlerle faşist odakların köklerine inilmesi halinde, yürürlükteki yasaların terörü önlemede yeterli olduğu da açıktır.

Dışa bağımlı kapitalist sistemin, ülkemiz sorunlarına çözüm getirmediği ve getiremeyeceği, bu sistemin ekonomik ve sosyal kalkınmamız açısından çıkmaz bir yol olduğu bilimsel bir gerçektir. Bu, bugüne kadar siregelen uygulamalarla da anlaşılmıştır. Kendi sınıfsal çıkarlarını bu düzen içinde gerçekleştirmeyen çarpık kapitalizmin temsilcileri, çıkar yolu, —lkenin sorunlarını çözme görüntüsü ve aldatmacası arkasında— işçi ve emekçi sınıf ve tabakların bilinçlenmesinin, ve örgütlenmesinin engellenmesinde, ekonomik ve siyasal taleplerinin önlenmesinde, faşist bir yönetimin ülkemize egemen kılınmasında görmektedirler. Bu amaçla bir yandan faşist terör hareketlerini tezghlamakta, beslemekte ve uygulamakta, öte yandan da bunun yasal önlemlerini getirme yoluna gitmektedirler. Böylece emekçi halk ve emekten yana aydınlardan baskı yoluyla bir yılmılık yaratılacak, işçi sınıfının ekonomik ve siyasal alandaki istekleri nlenecek, İMF'nin ve öteki sermaye örgütlerinin istekleri doğrultusunda ücretler dondurulacak ve burjuvazinin sömürü sistemi için dikensiz bir gl bahçesi yaratılacaktır. Bu politika, temelde, ülkemizin bağımlı bulunduğu emperyalist sistemin, Orta Doğudaki çıkarları nedeniyle Türkiye'ye vermek istediği görevlere de uygun düşmektir.

nlemler paketi adı altında meclise getirilen ve daha da getirilecek olan yasa değişiklikleri tasarıları bu planın bir parçasını oluşturmaktadır. "Anarşiyi nleme" gerekçesinin arkasında bu gerçekler yatmakta ve faşist terörün temelinde ve kaynağında dışa bağımlı kapitalizmin ıkmazı bulunmaktadır.

CHP'NİN TUTUMU

Geçtiğimiz CHP ağırlıklı hükümet döneminde, İçişleri ve Adalet bakanlıklarınca hazırlanan önlemler paketi CHP için büyük bir yanılığ olmuştur. Bireysel terörün kaynaklarına yanılığ teşhis konulması bu yanılığın kaynağını oluşturmuştur. CHP, CHP Meclis grubu, CHP senato grubu tarafından daha önce, Anayasa Mahkemesine açılan davalar sonunda iptal edilen yasa maddelerine bu tasarılarda yeniden yer verilmesi ise konunun en düşündürücü yanlarından birisidir. Partinin st kademelerinde görev yapan uzman hukukçulara rağmen, İnsan Hakları Evrensel Bildirisine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ve anayasanın temel ilkelerine ters düşen yasa hükümlerinin bu tasarılar-da yer alması, açıklanması g bir tutumdur.

Bilindiği gibi, Önlemler Paketi'nin CHP ağırlıklı hükümet döneminde açıklanmasından sonra pakette yeralan yasa tasarıları parti grubunda sol kanat milletvekilleri tarafından sert tepkilerle karşılanmış ve parti grubunda bir sorun haline gelmiştir. Bu tepki ve tartışmalar sonunda tasarıda kimi değişiklikler yapılmış ve saptanan değişiklik tasarılarının Parlamentoda savunulması kararı alınmıştır. Ancak yeni Demirel hükümetinin kurulmasından sonra, önlemler paketi konusundaki tartışmalar ve görüşmeler sürerken; Kuvvet Komutanları tarafından verilen "Uyarı Mektubu" üzerine, CHP Genel Başkanının ve sol kanat dışında kalan CHP'li parlamenterlerin "uysal" bir tavır içine girmeleri dikkat çekici bir tutum olmuştur. AP ve MHP tarafından hazırlanan tasarılar karşı engelleme yoluna başvuran sol kanat milletvekillerinin disiplin kuruluna verilmeleri, CHP'nin "uysal" tutumunun başka bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. İktidar sözcüsü tarafından Önlemler paketindeki yasa tasarılarının eskidiği, meclis görüşmelerinde yeni önerilerle bu eksikliklerin giderileceğinin açıklandığı gözönüne alınırsa AP'nin emekçi halkımızın demokrasi mücadelesini büsbütün ortadan kaldırmak istediği, tekelci sermayenin kendi sömürü düzenini sürdürmek için terörü maske olarak kullandığı bütün açıklığı ile ortaya çıkmaktadır. Şimdi kuşku, CHP'nin, AP'nin bu amaçlarına hizmet etmekte olup olmadığı noktasında toplanmıştır. Sorun, ülkemizin demokrasi mücadelesinin sürdürülebilir sürdürülemeyeceği, başka bir deyişle, bu mücadelenin önüne yeni engeller konulup konulamayacağı ve CHP'nin bu noktada alacağı tavır sorunudur.

12 Mart faşizmi döneminde yapılan geriye dönük anayasa değişikliklerine oy vererek, ülkemizde demokratik rejimi yerleştirme çabalarına ağır engeller getirilmesine, demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yardımcı olan ve böylece tarihinin en ağır hatalarından birisini işleyen CHP'nin, önlemler paketi karşısındaki bu yeni tutumu, demokrasiye bağlı tüm çevrelerce dikkatle ve ibretle izlenmektedir.

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ

1- Önce bu mahkemelerin Anayasa değişikliği yoluyla yargı organları arasına hangi koşullarda ve nasıl girdiğini anımsamak gerekir. Bu koşullar anımsandığı zaman dünyanın hiçbir yerinde benzer koşullarda Anayasa değişikliği yapılmadığı ortaya çıkacaktır. DGM'leri anayasaya ekleyen anayasa değişiklikleri, anayasa

profesörlerinin tutuklanarak cezaevlerine kapatıldığı, üniversitelerin ve basının susturulduğu, getirilen değişikliklerin anayasa hukuku açısından kamuoyu önünde tartışılması olanaklarının yok edildiği bir ortamda ve sıkıyönetim koşulları içinde gerçekleştirilmiştir. Ünlü politikacı İsmet İnönü bu baskılar karşısında "bu ortamda ne koparabilirsek kârdır" demek zorunda kalmıştır. Böylesine baskılı bir ortam içinde değiştirilen bir anayasanın, Anayasa ve kamu hukuku açısından geçerliliği kuşkulu ve tartışmalıdır.

İşte ünlü DGM'ler Anayasa hukuku ve kamuoyu hiçe sayılarak ve anayasanın 136. maddesine kimi fıkralar eklenerek yargı organları arasına sokulmuştur. "DGM'ler madem ki anayasada yer almıştır, o halde onu gerçekleştirmek gerekir" savının geçerlilik oranı bu koşullar gözönüne alınarak değerlendirilmelidir.

2- DGM'ler anayasanın bütünlüğü'nü bozmuş, adeta anayasaya bir yama gibi eklenmiştir. Çünkü anayasa, "mahkemelerin bağımsızlığı"nı temel bir ilke olarak saptamıştır. Oysa DGM'lerde görev yapacak hâkimleri hükümet görevlendirecektir. Yürütme organı tarafından görevlendirilen bir hâkimin, bu organ karşısında bağımsız olması olanaksızdır. Demek ki bugün anayasada, bir yandan bağımsız mahkemeler, öte yandan da siyasal iktidara bağımlı mahkemeler, yer almıştır. Böylece DGM'ler anayasanın kendi içinde bir çelişki yaratmış ve anayasanın bütünlüğü'nü bozmuştur.

3- Öte yandan "Tabii hâkim kavramı vatandaş için anayasal bir güvencedir. Atanmasında yürütmenin tercihini kullanabileceği bir hâkime tabii hâkim demek olanağı yoktur." (TBB Genel kurul raporu, 6-8.1.977.)

Demek ki DGM'lerin hâkimleri anayasanın "tabii hâkim" ilkesine de ters düşmektedir.

4- Yürütme organı tarafından görevlendirilen bir hâkimin yine bu organ tarafından görevine son verilebilmesi mümkündür. Bu konuda belli bir süre saptanmış olsa da hukuksal durumda değişiklik doğurmayacaktır. O halde bu mahkemelerde görev alan bir hâkimin "hâkimlik teminatından söz edilemez.

5- DGM'ler, anayasanın 2. maddesinde açıklanan ve yine anayasaya göre değiştirilmesi mümkün olmayan "Cumhuriyet" devlet şekline de aykırıdır. Çünkü yukarıda ve Anayasa mahkemesinin birçok

kararlarında da açıklandığı gibi "Cumhuriyet devlet şekli" bir bütün'dür, bir "ilkeler demetidir. "Mahkemelerin bağımsızlığı" ilkesi, Cumhuriyet devlet şeklinin en önemli ilkelerinden biridir. Bu ilkenin bozulması, "Cumhuriyet devlet şeklini ortadan kaldırır.

Bütün bu nedenlerden ötürüdür ki, TBB'nin yukarıda sözü geçen raporunda haklı olarak bu mahkemelere "mahkeme" denilemeyeceği açıklanmıştır.

NİÇİN GETİRİLİYOR?

DGM'ler ülkemizde günümüze kadar görev yapagelen mahkemelere bir güvensizliğin göstergesidir. Acaba niçin egemen sınıflar, bağımsız, hâkimlik güvencesine sahip, tabii hâkim ilkesine uygun olarak görev yapagelen genel mahkemelere güvenmemektedirler? Önce bu soru'nun yanıtlanması gerekir. Eğer genel mahkemelerde davaların uzamasından yakınma varsa, yargılama usulü yasalarına davaları çabuklaştırıcı hükümler getirilerek bu sakınca giderilebilir. Eğer "uzmanlık mahkemesi kuralım" düşüncesini savunanlar gibi genel mahkemelerde görev yapan hâkimlerin siyasal nitelikli davalarda yetersizlikleri düşünülüyorsa, DGM'lerde görevlendirilecek hâkimlerin de genel mahkemelerde görev yapan hâkimler arasından seçildiği anımsanmalı ve bu savın tutarlı olmadığı unutulmamalıdır. Ülkemizde siyasal davalar için özel eğitim görmüş hâkimler bulunmadığına göre böyle bir değerlendirmenin yerinde olmadığı kendiliğinden anlaşılabilir.

Öte yandan "Devlet Güvenlik Mahkemelerinin adı bile "yargı organı" kavramına ters düşmektedir. Çünkü Anayasaya göre "güvenlik"i sağlamak, yargı organlarının değil, yürütme organının görevidir. Bu da DGM'lere "yargı" değil "yürütme" işlevi verilmek istendiğinin bir göstergesi olmaktadır.

Yukarıda açıklanan ve anayasanın temel ilkelerine aykırı düşen, genel mahkemeler yanında kurulmasına zorunluluk bulunmayan bu mahkemeler, neden kurulmak istenmektedir?

Bu mahkemelerin kurulmasını savunan partilerin gösterdikleri "anarşiyi önleme" gerekçesi aldatıcı ve hedef şaşırtıcı bir gerekçedir. Çünkü dünyada ve ülkemizde gözlemlenen deneyler, yasa değişiklikleri ve cezaları artırma yoluyla suçların ve terör hareketlerinin önlenemeyeceğini kanıtlamıştır. Sıkıyönetime ve tüm güvenlik ve

kolluk kuvvetlerini emrinde bulunduran ve DGM'lere göre siyasal iktidara daha da bağımlı sıkıyönetim askeri mahkemelerine rağmen, terörün önlenememesi, aksine daha da yoğunlaşması bunu açıkça göstermektedir. Çünkü terörün kaynağı demokratik kitle örgütleri, yasal kuruluşlar ve işçi sendikalarında değil, daha derinlerde, CIA'nın güdümündeki yeraltı örgütlerinde ve kontr-gerilla'dadır. Bu odaklara yönelik ciddi ve etkin önlemler alınmadıkça, terörün önlenmesi olanaksızdır. Egemen sınıfların, "önlemler paketini ve DGM'leri getirmelerinin temeldeki amacı, terörü önleme maskesi arkasında temel hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmak, demokratik rejimi gerçekleştirme çabalarını engellemek, işçi ve emekçi sınıf ve tabakaların ekonomik ve siyasal hak taleplerini önlemek ve giderek tekelci burjuvazinin zaten yürürlükte olan dikta rejimini perçinlemek ve bu rejim için dikeniz bir gül bahçesi yaratmaktır.

BURADA sorunun önemle üzerinde durulması gereken bir yönü de AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in olağanüstü hal yasası ile ilgili sözleridir. Bu sözlerden, olağan dönemler için, sıkıyönetim yerine Olağanüstü hal yasası getirileceği ve bir "yönetim biçimi" olarak uygulanacağı anlaşılmaktadır. Oysa Anayasanın 123. maddesi, bir "yönetim biçimini değil, olağanüstü hallerde alınacak "çalışma yükümlülükleri, ekonomik ve parasal" önlemleri düzenlemiştir. Maddenin gerekçesinde de, Olağanüstü hal'in, ekonomik bunalım ve doğal afet hallerinde ilan edilebileceği açıklamıştır. Madde şöyle demektedir: "Olağanüstü hallerde vatandaşlar için konulabilecek para, mal ve çalışma yükümleri ile bu hallerin ilanı, yürütülmesi ve kaldırılması ile ilgili usuller kanunla düzenlenir."

Bu açıdan getirilecek olağanüstü haller yasası, bir yönetim biçimi olmadığından, iktidar partisi, maddeyi değiştirmek ve onu Sıkıyönetimin yerini tutacak bir yönetim biçimine dönüştürmek istemektedir. Açıktır ki AP'nin amacı böylece, grevlerin yasaklanmasını, toplu sözleşmelerin kaldırılmasını ya da kısıtlanmasını ve işçi ve emekçi sınıfların hak taleplerinin önlenmesini ve ücretlerin dondurulmasını sağlamaktır.

SONUÇ

Faşist terör hareketleri dışa bağımlı kapitalizmin çıkmazından kaynaklanmaktadır. Önlemler paketi adı altında getirilen yasa değişiklikleri için gösterilen "anarşiyi önleme" gerekçesi dayanaktan

yoksun ve aldatıcıdır. Önlemler paketi, ülkemizde tezgâhlanmak istenen "faşizmi gerçekleştirme" planının bir parçasıdır. Bu plan, demokrasi mücadelesini engellemeyi, işçi ve emekçi sınıf ve tabakaların ekonomik ve siyasal hak taleplerini önlemeyi ve yürürlükteki sömürü düzenini sürdürmeyi amaçlamaktadır. Olağanüstü hal yasası da çalışma yükümlülüklerine ilişkin hükümleriyle bu amacın gerçekleştirilmesine hizmet edecektir. DGM'ler sıkıyönetimsiz bir sıkıyönetimin koşullarını hazırlayan, uluslararası antlaşmalara, Anayasal ilkelere aykırı ve siyasal iktidara bağımlı "siyasal mahkemelerdir. İşçi sınıfımız, emekçi halkımız ve demokrasiden yana güçler, bu tarihsel aşamada, demokrasinin savunuculuğunu yaptığı savındaki tüm kişi ve kuruluşların ve CHP'nin tutumunu izleyecek ve yargıya varacaktır.